

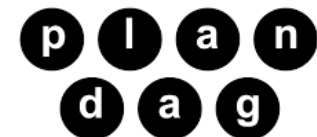
Sterke ecosystemen in de grootstedelijke periferie: hoe gaan we dat realiseren en betalen?

Het leven is leuker met wat extra groen en water in de buurt. En dat is zeker het geval voor wie in of nabij de grote stad leeft. In de rand van de grote stad vinden we vaak verrassend veel weiden, bossen, kleine landbouwbedrijven, moerassen die via bomenrijen, parken, tuinen, rivieren, beken en vijvers diep doordringen tot in het stedelijk weefsel. Die groenblauwe structuur bestaat uit met elkaar verbonden pareltjes waar mensen van genieten, die voedsel en schoon water brengen of die de lucht verschonen en verkoeling brengen op hete zomerdagen.

Het is daarom belangrijk dat overheden geld en moeite steken in het behoud, beheer en de ontwikkeling van de groenblauwe structuur. Maar als die groenblauwe structuur zoveel voordelen oplevert voor burgers, bedrijven en instellingen, zijn er dan geen mogelijkheden dat ook zij hun steentje bijdragen? De publieke middelen zijn immers beperkt. En de noodzaak om te investeren in ecosystemen is in het licht van de klimaatverandering, het biodiversiteitsverlies en de leefbaarheid in de steden erg groot.

Tangebeekvallei

VERSLAG PLANAVOND PLANDAG 2022

Josaph
Nosse

E40 W

E40 Oost

Woluwevallei

Dilbeek
Ninoofsepo

Jubelpark -
Wetstraat

Maalbeekvallei

k
cht

Groenblauw in de dynamische stedelijke periferie

Perspective Brussels, de ruimtelijke planningsdienst van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, is op zoek naar vernieuwende instrumenten voor het behoud en de ontwikkeling van de groenblauwe structuur in haar grootstedelijke periferie. Een nieuwe visie gebaseerd op recent studiewerk vormt hiervoor de aanleiding. De samenwerking met de PlanDag vormde een goede aanleiding om op 18 mei 2022 met een dertigtal ruimtelijke professionals uit België en Nederland meer specifiek een verkennende dialoog te hebben over de vraag hoe private middelen (geld, inzet, tijd, kennis) kunnen worden ingezet voor ontwikkeling van de groenblauwe structuur in de grootstedelijke periferie. De deelnemers hebben in het bijzonder gekeken naar mogelijkheden om de financiële return van ecosysteemdiensten in te zetten voor groenblauwe investeringen. Ook is gekeken hoe samenwerkingsverbanden met overheden, ondernemingen, kennisinstellingen, middenveld, burgers kunnen worden opgebouwd.

De grootstedelijke periferie van Brussel is een dynamisch en complex gebied dat administratief onderdeel is van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vlaanderen en grote ruimtelijke uitdagingen kent. De woonwijken en economische zones zijn in de tweede helft van de 20^e eeuw bedacht en ingericht op maat van de auto.

Er is volgens een recente [analyse van het gebied](#) heel wat nodig om het gebied duurzaam te transformeren. De verschillende functies en voorzieningen liggen vaak ver van elkaar, openbaar vervoer laat te wensen over en er is geen of een onvoldoende uitgebouwd netwerk van fiets- en voetpaden. De oorspronkelijke dichtheid van bewoners en gebruikers was zeer laag, maar onder de demografische druk groeit de bevolking snel aan. De bevolking is in de periode 2001-2021 alleen al binnen de grenzen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest toegenomen van 964.405 naar 1.219.970 inwoners. In de Vlaamse Rand groeide de bevolking op tien jaar tijd met 9,1%.

Het versterken van de biodiversiteit en ecosysteemdiensten is in dit gebied met een stevige verstedelijkingsdruk dan ook een stevige uitdaging. In het gebied staan verschillende herontwikkelingsprojecten en -initiatieven op de agenda maar deze vastgoeduitdagingen zijn maar weinig gelinkt aan de visies op de leefomgeving (milieu, ruimte, stedenbouw). Transformaties naar een meer kwalitatieve leefomgeving moeten immers instaan voor meer diverse en betaalbare woonomgevingen, meer groen en water, een vermindering van het hitte-eiland-effect, betere luchtkwaliteit en toegang tot voorzieningen en duurzame transportwijzen.

OPEN Brussels, een intergewestelijke studie, moet het mogelijk maken om een gemeenschappelijke landschappelijke en ecologische visie uit te werken op dit grootstedelijk gebied waar open ruimte als structurerend element optreedt voor een gezonde stedelijke groei. Het [studierapport](#) legt de basis voor een ambitieuze, gezamenlijk gedragen visie voor een duurzaam en regionaal samenhangend open ruimte netwerk in en rond Brussel met robuuste corridors tussen stad en buitengebied voor o.a. biodiversiteit, water, koelte, lokale landbouw en actieve mobiliteit.

De studie beschouwt open ruimte (inclusief het groenblauw netwerk binnen de bebouwde ruimte) als leverancier van ecosystemen. Groenblauwe structuren leveren met andere woorden regulerende, culturele en productiediensten aan de maatschappij. Maatschappelijke voordelen die zich in de meeste gevallen op lange en vaak zelf korte termijn ook financieel uitbetalen. Het concept ecosysteemdiensten (ESD) illustreert hoe ecosystemen functioneren en mens en omgeving bijstaan. ESD zijn in feite de conceptualisatie van de 'nuttige dingen' die ecosystemen 'voorzien' voor mensen. Het concept is hierin allesomvattend en gaat van de ontwikkeling van producten (bv. fruit, hout) en grondstoffen (bv. water, mineralen), tot het reguleren van natuurlijke fenomenen (bv. waterbuffering, verkoeling) tot minder tastbare, culturele voordelen zoals recreatie, genot en educatie.

De studieresultaten vormen een belangrijke hefboom voor het project 'Open ruimte in en rond Brussel' en formuleert de ambitie en krijtlijnen om 'met alle actoren' van start te gaan met uitvoering. Er zijn stappen gezet om projecten inhoudelijk te ondersteunen en ongetwijfeld zullen er ook publieke middelen komen om investeringsprogramma's op te zetten.

Maar wie de nodige investeringen en uitvoeringsmaatregelen die de studie impliceert op een rijtje zet, zal al snel begrijpen dat ook andere wegen zullen moeten worden bewandeld om de realisatie rond te krijgen. Er zal ook gekeken moeten worden naar mogelijke private bijdragen zoals de inzet van tijd, kennis, geld of het ter beschikking stellen van assets als gronden of daken. Hierbij komen zaken in beeld van participatie en co-creatie van burgers en ondernemers tot concrete financiering vanuit niet-publieke middelen. De quote in het rapport van Sven De Bruycker van perspective.brussels wijst ook in die richting: "Het zou helpen als er bij elke bouwaanvraag of planologische ontwikkeling een toets komt van potenties in het kader van het groenblauw netwerk, gekoppeld aan een investering die het project hiervoor dient te reserveren."

Hoe burgers, bedrijven en instellingen kunnen bijdragen aan geleverde ecosysteemdiensten: 26 instrumentele hefboomen

De groenblauwe structuur in de grootstedelijke periferie levert belangrijke ecosysteemdiensten aan burgers, bedrijven en instellingen. In sommige gevallen vertalen die diensten zich ook in financiële baten. De deelnemers hebben in de workshop gezocht naar ecosysteemdiensten die zo betekenisvol zijn dat we een zekere bereidheid mogen verwachten van burgers, bedrijven of instellingen om zelf een steentje bij te dragen aan het beheer en de ontwikkeling van onderdelen van de groenblauwe structuur. Per ecosysteemdienst is vervolgens verkend welke instrumenten kunnen worden ingezet om ontvangers van diensten een bijdrage te vragen.

ONTSPANNING

De groenblauwe structuur in de stedelijke periferie is bij uitstek de plaats voor ontspanning. Mensen kunnen de drukte van de stad even achter zich laten en genieten van het uitzicht over velden en water, of luisteren naar ritselende blaadjes of vogelgezang. Statige bomenlanen, geveltuintjes en grote bomen die sommige voortuinen sieren zorgen ervoor dat vanaf de voordeur een gevoel van rust ontstaat op weg naar grotere groenzones. De oude vrijstaande bomen op de begraafplaats bieden troost en nagedachtenis aan dierbaren die er niet meer zijn. Mensen ontmoeten elkaar in het park en aan het water.

Twee hondenbezitters groeten elkaar op hun dagelijkse wandeling. En even verderop zien we groepen jongeren en kinderen die sporten en spelen op de open de weides en in de speeltuinen. Laat in de middag gaat een scoutsgroep op avontuur in het groen op een braakliggend terrein. De uitbaters van de foodtruck en de kiosk doen goede zaken op het terras onder de hoge bomen. En op het terras met uitzicht over het water of de velden serveren restaurants en cafés dienbladen vol met frisse pinten en lunches.

De deelnemers vinden het vanzelfsprekend om commerciële uitbaters een prijs te vragen voor de ontwikkeling en beheer van het groen. Een deel van hun winst is immers direct te danken aan de kwaliteit van het groen. Het vastgoed van horecaondernemers kan door minder verharding en meer groenvolume (bomen, struiken, daken, gevels) bijdragen aan de groenkwaliteit van de omgeving. Een extra inspanning van zij die er direct financieel baat bij hebben lijkt logisch. Burgers en verenigingen halen geen directe financiële baten uit het groen.

Maar kunnen sporten, spelen of gewoon genieten vormt natuurlijk ook een waarde. Een deelnemer wijst op het succes van het hardloopondje na de herinrichting van de groenstructuur in de Utrechtse wijk Kanaaleiland. Dit genot betekent dat best een beroep gedaan kan worden op de burger. De organisatie en het ledenbestand van verenigingen maakt het mogelijk om hen aan te spreken om op piekmomenten (bladerval, na een storm) mee in te staan voor het onderhoud. En aan individuele burgers kan een vrijwillige gift gevraagd worden. De deelnemers zien de volgende instrumentele hefboomen:

Ontvanger	Instrumentele hefboom
Horeca	<ol style="list-style-type: none"> 1. De overheid kan via terras- en exploitatievergunningen en fiscale maatregelen horeca-uitbaters een financiële bijdrage vragen voor de ontwikkeling en het beheer van de groenblauwe omgeving waar zij baat van hebben. 2. De overheid kan overeenkomsten sluiten waarin horeca uitbaters zich engageren op hun eigendom de groenblauwe structuur te versterken.
Sport- en scoutsverenigingen	<ol style="list-style-type: none"> 3. De overheid (lokale groendiensten) kan overeenkomsten opstellen waarin verenigingen zich engageren om op piekmomenten fysiek mee in te staan voor het beheer.
Bewoners	<ol style="list-style-type: none"> 4. Begraafplaatsen kunnen collectebussen plaatsen aan de ingang voor vrijwillige bijdragen van bezoekers voor het (groen)onderhoud.
Bewoners	<ol style="list-style-type: none"> 5. Stadscollectieven of natuurverenigingen kunnen via een crowdfunding geld inzamelen voor het financieren van concrete kleinere groenprojecten.

SOCIALE COHESIE

De periferie van verschillende grootsteden kent hoogbouwwijken (zoals Peterbos in Brussel of Bijlmer in Amsterdam) waar veel mensen wonen met een beperkt inkomen of een migratieachtergrond. In de wijken verder van het centrum zien we ook concentraties van oudere mensen, (probleem)jongeren of andere groepen. Juist voor sociale doelgroepen kan een toegankelijke groenblauwe structuur een belangrijke bijdrage leveren aan het welzijn. De groenblauwe structuur bevat plekken voor ontmoeting. Eenzame (oudere) mensen kunnen in een buurtparkje of collectieve binnentuin contact maken. Het zijn bij uitstek plekken waar verschillende generaties elkaar ontmoeten. Volkstuinen, speelweides of sportterreinen zijn voor veel mensen betekenisvolle plekken in de stedelijke periferie.

Het ruimtelijk ordeningsbeleid in Nederland heeft in tegenstelling tot België in het verleden sterk gestuurd op groenontwikkeling aan de stadsrand. Direct in aansluiting op de bebouwing moest intensieve recreatie (zoals sportvelden, zwem- schaatsvijvers, parken) komen gevolgd door vormen van extensieve recreatie als medegebruik (zoals wandel- en fietsroutes) en tot slot pas de grootschalige landbouw.

De meeste steden in Nederland beschikken in de stadsrand over goed toegankelijke park- en recreatiegebieden waar stedelingen elkaar kunnen ontmoeten. De stedelijke periferie heeft in België een meer rommelig karakter. De groene ruimtes zijn daardoor klassiek minder goed toegankelijk, zeker voor jongeren die geen auto rijden.

De deelnemers zijn akkoord dat het vragen van een financiële bijdrage aan economisch zwakkere doelgroepen geen optie is. Maar aan iedereen die fysiek gezond is, kan natuurlijk wel een bijdrage worden gevraagd om mee in te staan voor het groenbeheer. De partijen binnen de sociale woningbouwsector kunnen wel aangesproken worden om binnen hun bouw- en renovatieopdracht klimaatadaptief en natuurinclusief aan de slag te gaan en groene ruimte te voorzien voor ontmoeting. Juist in sociaal zwakkere buurten lijken open en groene ruimte meer onder druk te staan.

Ontvanger

Instrumentele hefboom

Burger

6. Overheden kunnen sociale (buurt)projecten meer koppelen aan groenontwikkeling en -beheer. De minder vermogende burger kan zo via gemeenschapsprojecten direct een steentje bijdragen aan het groen in de buurt.

Sociale woningbouw

7. Overheden kunnen afspraken maken met sociale huisvestingsmaatschappijen (BE) of woningbouwcorporaties (NL) over de groenvoorziening binnen hun globale ontwikkelings- en onderhoudsopdracht.

LICHAMELIJKE GEZONDHEID

Natuur in de stadsrand levert voordelen op voor de gezondheid van mensen. Een deelnemers wijst erop dat studies aantonen dat er een relatie bestaat tussen het aantal volwassen bomen in de omgeving en de verkoop van medicijnen. Geen wonder, grote bomen zuiveren de lucht. Bomen reduceren ook de oversterfte bij hittegolven omdat ze verkoeling bieden. Zeker in buurten met veel ouderen is dit effect goed zichtbaar. Maar een groene omgeving is ook goed voor kinderen. Kinderen die veel buitenspelen ontwikkelen betere motorische vaardigheden en zijn minder vaak ziek. Groen in de buurt kan ook stressklachten wegnemen. Er zijn huisartsen die hun patiënten adviseren dagelijks een wandeling in het park te maken in plaats van pillen voor te schrijven.

De deelnemers zijn van mening dat het zinvol is om vanuit het omgevingsbeleid het gesprek aan te gaan met zorgverzekeraars en de bevoegde overheden voor gezondheidszorg.

Stedelijke groenontwikkeling is immers een vorm van ziektepreventie en zou vanuit die logica mee bekostigd kunnen worden. Huisartsen beschikken over belangrijke kennis over de lokale gezondheid. Naast het adviseren van hun patiënten kunnen ze lokale overheden ook helpen om het groen in de buurt meer geschikt te maken om aandoeningen en ziektes die in een buurt spelen te behandelen. Ook burgers zijn een bron van informatie. De deelnemers wijzen op de sterke betrokkenheid van burgers bij de gezondheid van hun omgeving. In zowel Vlaanderen ('curieuzeneuzen') als Brussel ('curieuzenaire') hebben burgers recent in citizen science projecten massaal meegedaan om met testbuizen aan het raam de luchtkwaliteit te meten. Burgers kunnen door het planten van bomen en struiken in eigen tuin ook zelf bijdragen aan de gezondheid van het eigen huishouden en buurtbewoners.

Ontvanger	Instrumentele bijdrage
Zorgverzekeraars en bevoegde overheden voor gezondheidszorg	8. De overheid kan een pact sluiten om stedelijke groenontwikkeling onderdeel uit te laten maken van het ziektepreventiebeleid en met zorgverzekeraars afspraken maken over een financiële compensatie.
Huisartsen	9. De overheid kan samenwerken met lokale huisartsenkringen. Enerzijds kunnen overheden huisartsen inspireren om het gebruik van groen in buurt structureel in te bedden in het voorschrijvingsbeleid van huisartsen. Anderzijds kunnen huisartsen groen- planningsdiensten adviseren om de ontwikkeling en inrichting van groene ruimtes meer te richten op gezondheidsbijdragen.
Burger	10. Kennisinstellingen en overheden kunnen burgers aanspreken om deel te nemen aan citizen science projecten. Burgers kunnen met eenvoudige testapparatuur helpen om lokale hinderproblematieken (lucht, geluid, ...) in beeld te brengen. De burger is als gebruiker van de openbare ruimte ook zeer geschikt om het gebruik en de kwaliteit (zwerfvuil, veiligheid, ...) ervan in beeld te brengen.
Burger	11. Overheden kunnen middels sensibiliseringsacties burgers oproepen tot het doen van groeninvesteringen op hun eigendom. Investeren in de eigen gezondheid is een sterk argument.

LOKALE VOEDSELVOORZIENING

In de grootstedelijke periferie zijn professionele boeren en tuinders aan de slag. Aan de rand van de stad is de schaal van landbouwbedrijven doorgaans een pak kleiner dan in het landelijk gebied. Deze bedrijven vormen nochtans een belangrijk onderdeel van de open en groene ruimte. Omdat internationaal concurreren moeilijker is, kijken de landbouwprofessionals op zoek naar bestaanszekerheid steeds meer naar de stad als afzetgebied. De korte keten kan die zekerheid bieden. Horecazaken in de stad maken goede sier als ze hun klanten verse streekeigen groenten of lokaal fruitsapje kunnen aanbieden.

Maar ook volkstuinten en moestuinten binnen private tuinen of op bedrijventerreinen voorzien in een deel van de lokale voedselbehoefte. Bedrijven kunnen een leuke geste doen naar hun personeel door ze een appel uit eigen tuin te laten plukken of over de middag een vers slaatje uit eigen tuin te serveren.

De deelnemers wijzen erop dat er internationaal steeds meer succesvolle voorbeelden ontstaan van stadslandbouwparken zoals Llobregat bij Barcelona of het Landschapspark Milaan. Lokale overheden faciliteren het contact tussen producenten en mogelijke consumenten. Zo ontstaat een werkend businessmodel voor de hoeders van de open ruimte.

Ontvanger

Instrumentele bijdrage

Lokale horeca, (kantines van) instellingen en bedrijven

12. De overheid kan samenwerking stimuleren tussen kleine boeren en tuinders en afnemers van lokaal voedsel zoals de horeca, personeelsrestaurants of kantines van scholen of ziekenhuizen. Onder andere door een online marktplaats te creëren.

Beheerders bedrijventerreinen

13. De overheid kan overeenkomsten opstellen met beheerders van bedrijventerreinen om op hun eigendom streekeigen fruitbomen te planten of moestuinten in te richten ten dienste van het eigen personeel.

Bezitters volkstuin

14. De overheid kan (als tussenpersoon) afnamegaranties geven voor eigen gekweekt voedsel. De eigenaar van de volkstuin kan in tegenprestatie gevraagd worden aan bepaalde duurzaamheidsvereisten te voldoen.

Wetstraat

Maalbeekvallei

ONDERNEMERSKLIMAAT

De stedelijke periferie is een goede vestigingsplaats voor heel wat bedrijven. Door de aanwezige transportinfrastructuur zijn locaties doorgaans goed bereikbaar. En de nabijheid van de stedelijke bevolking voorziet in een afzet- en arbeidsmarkt. De bedrijvzones zien er nog wel eens grauw en gebetonneerd uit. Toch biedt de aanwezigheid van groen en water verschillende voordelen. Ten eerste is er het praktisch voordeel van de verkoeling. De aanwezigheid van bomen rond gebouwen en op het bedrijventerrein kunnen de temperatuur tot enkele graden doen dalen. Bedrijven kunnen zo energie besparen voor verkoeling in de zomer. De provincie Noord-Brabant hanteert de 'klimaatonderlegger' als analysetool om klimaatrisico's (zoals hittestress) op grote bedrijventerreinen in te schatten om ingreepprogramma's te formuleren. Juiste ingrepen op grote kavels kan veel effect sorteren.

Ten tweede is de aanwezigheid van groenblauwe infrastructuur ook een meerwaarde voor het personeel. Het stelt hen in staat buiten te lunchen of over de middag te sporten. Ten derde speelt het imago. Steeds meer bedrijven maken werk van een groen imago.

Steeds meer bedrijven maken werk van een groen imago. De manier waarop de omgeving van de bedrijfsgebouwen ervaren wordt, maakt daar onderdeel van uit. In de nabijheid van woonwijken kan een groen ingericht bedrijventerrein ook de relatie met de buurtbewoners vergemakkelijken.

Een belangrijk aantal ondernemers onttrekt grondstoffen uit de omgeving. Denk aan bierbrouwers. In de Verenigde Staten bestaan onder de noemer *corporate sustainability* waarbij natuurorganisaties een procent van de winst van bedrijven krijgen. In Nederland beheert bierbrouwer Heineken een akkervogelgebied om grondstoffen te beschermen.

Een deelnemer kent een voorbeeld uit Portland (Oregon, VS) waar bedrijven kredieten hebben gecreëerd waarmee private landeigenaren in de omgeving bomen aanplanten om zo investeringen in waterkoeling te kunnen uitsparen. Baltimore (VS) hanteert simpelweg een belasting voor commercieel vastgoed waarmee onder andere groenontwikkeling wordt bekostigd zodat dit niet uit de algemene middelen moet komen.

Ontvanger

Instrumentele bijdrage

Bedrijf

15. Bedrijven kunnen groenkredieten voorzien aan landeigenaren in de omgeving van het bedrijf om zo via het aanplanten van bomen de gemiddelde temperatuur te drukken en energiekosten voor afkoeling te besparen.

Buurtbewoners, scholen, verenigingen.

16. Beheerders van bedrijventerreinen kunnen afspraken maken met buurtbewoners, scholen of verenigingen in de nabijheid om mee in te staan voor de aanleg en onderhoud van groen op het bedrijventerrein.

Vastgoedinvesteerder

17. Overheden kunnen stedenbouwkundige lasten (bovenplanse bijdrage) opleggen aan vastgoedinvesteerders om harde stedelijke ontwikkelingen hand in hand te laten gaan met groenblauwe ontwikkelingen.

Private (ver)bouwers

18. Overheden kunnen een stedenbouwkundige verordening opstellen waarin het minimale kwaliteitseisen inzake onder andere groenvoorziening, maximale verhardingsgraden, klimaat-adaptieve bouwvormen. Desgevallend kan dit op maat van de stedelijke periferie.

EDUCATIE

De open ruimte is een leerplaats door iedereen. Het is belangrijk dat kinderen en jongeren kunnen kennismaken met en leren van de natuur. Maar ook het contact met boerderijen is belangrijk zodat kinderen leren waar voedsel vandaan komt.

Ontvanger	Instrumentele bijdrage
Kinderen, jongeren	19. Overheden kunnen via scholen kinderen en jongeren betrekken bij het ontwikkelen van groen en water in de nabijheid van scholen. Ook kunnen afspraken worden gemaakt hoe scholen zelf een steentje kunnen bijdragen aan de groenblauwe structuur.
Burger	20. Overheden kunnen met klassieke natuurorganisaties in dialoog gaan om ook een rol te spelen in het stedelijk groenbeheer en educatie hieromtrent.

WOONKWALITEIT & VASTGOEDWAARDE

Mensen ervaren een hogere woonkwaliteit in een omgeving met meer groen en water. Dit vertaalt zich ook in vastgoedprijzen. Recent is berekend dat publieke investeringen in groen het Brussels gewest ervoor kunnen zorgen dat individuele eigenaars kunnen profiteren van een waardestijging van hun woning tot 25.000 euro.

De deelnemers vinden het vanzelfsprekend dat ontwikkelaars die vandaag nog in de stedelijke rand nieuwbouwprojecten realiseren ecosystemen als basis nemen voor het stedenbouwkundig ontwerp en op de locatie direct en ambitieus onderdelen van de groenblauwe structuur realiseren. De extra kwaliteit maakt dat kopers een belangrijk deel van de prijs meebetalen via de hogere aanschafwaarde van de woning. Ook aan grotere herontwikkelingssites kunnen groenblauwe eisen worden gesteld. De deelnemers denken dat publieke ontwikkelaars zoals ontwikkelingsmaatschappijen en openbaar vervoersbedrijven een grote rol kunnen spelen om de leefomgevingskwaliteit te versterken door investeringen in groenblauw. Dit kan via beheerscontracten.

Ontvanger	Instrumentele bijdrage
Burger	21. Overheden kunnen ontwikkelaars via bestemmingsplannen en verordeningen dwingen om bij nieuwbouw en renovatie meer te doen voor groenblauwe ontwikkeling.
Publieke (ver)bouwers	22. Overheden kunnen in beheerscontracten stevigere voorwaarden inzake groenblauw en klimaatadaptatie opleggen aan publieke ontwikkelaars.

Jubelpark -
Wetstraat

Maalbeekvallei

KLIMAAT

De groene infrastructuur is belangrijk voor klimaatmitigatie. Bomen zijn een belangrijke opslagplaats voor CO₂. De financiering van de ontwikkeling ervan kan dus onderdeel uitmaken van afspraken in het kader van klimaatneutraliteit. Heel wat steden en regio's maken lokaal afspraken met bedrijven en instellingen om resterende uitstoot te compenseren. Het lijkt een groot aantal deelnemers plausibel dat bedrijven en instellingen in het kader van dit soort akkoorden ook investeren in lokale CO₂-opslag waaronder dus ook het aanplanten van nieuwe bossen en bomenrijen.

Een sterke groenblauwe infrastructuur is uitermate belangrijk voor klimaatadaptatie. Enkele deelnemers wijzen op het strategisch belang van privaat groen hierbij. Een groot aantal deelnemers vindt dat het belangrijk als vorm van (financiële) responsabilisering dat klimaatrisico's minder vanuit de publieke middelen gedragen moeten worden en veel meer via private verzekeringen. Een deelnemer noemt het voorbeeld uit de VS waar eigenaars die bomen planten minder verzekeringspremie moeten betalen voor natuurrampen als beloning voor hun bijdrage een lager risico.

De deelnemers wijzen erop dat partijen in het waterbeheer (riolering, drainage, waterwegen, ...) nog onvoldoende worden gevat in het perifeer stedelijk groenblauw verhaal. Deze partijen beschikken nochtans over investeringsmiddelen en hebben er vaak direct baat bij als waterstructuren een grotere rol spelen als onderlegger voor de stedelijke ontwikkeling.

De deelnemers zien ook heil in samenwerking met de energiesector. Energiebedrijven kunnen direct hun basisproduct onttrekken uit goed functionerende energielandschappen. Zij kunnen deze dus ook mee bekostigen.

Ontvanger	Instrumentele bijdrage
Bedrijf	23. Overheden kunnen in klimaatakkoorden bedrijven en instellingen vragen hun restuitstoot te compenseren met investeringen in groeninfrastructuur in de stad en regio.
Verzekeringsmaatschappijen	24. Overheden kunnen met verzekeraars afspraken maken over de berekening van premies voor bijvoorbeeld waterschade in relatie tot groenvoorziening of waterdoorlaatbaarheid.
Burger	25. Overheden kunnen vouchers voorzien om de kosten voor investeringen te compenseren
Overheidsbedrijven voor riolering en waterbeheer	26. Overheden kunnen akkoorden maken met deze bedrijven om hen te laten meebetalen aan groenblauwe investeringen die schaderisico's beperken.

Algemene en soms ook kritische reflecties

De deelnemers hebben een groot aantal instrumentele opties gedetecteerd om private partijen in te schakelen om mee in te staan voor de groenblauwe structuur. In de discussie kwamen natuurlijk ook mogelijke valkuilen naar boven. Hieronder een overzicht.

De deelnemers wijzen erop dat er in stedelijke periferie *te rechtvaardigen ruimteclaims* bestaan die haaks kunnen staan op de noodzaak de groenblauwe structuur te versterken. Het zoeken naar oplossingen op maat blijft belangrijk. Het is belangrijk om (juridische) kaders niet te rigide maken. Het zou bijvoorbeeld onwenselijk zijn als de aanleg van fietspaden onmogelijk wordt gemaakt door groen- of verhardingsnormen.

De deelnemers wijzen op het risico van *ecological gentrification* van bepaalde maatregelen. De meer gegoede klasse heeft doorgaans betere toegang tot allerlei voordelen en beschikt over voldoende financiële middelen om te voorzien in de eigen bijdrage die nodig is om recht te hebben op bepaalde subsidies. Het is dus belangrijk zeer gericht beleid te voeren. Een deelnemer verwijst naar een voorval in een zwarte wijk in Detroit waar de bewoners met schrik en wantrouwen hebben gereageerd op het aanplanten van bomen.

De deelnemers wijzen erop dat financiële verdiscontering vandaag doorgaans erg lastig is voor *mogelijke baten op lange termijn*. Dit stelt limieten aan instrumentele mogelijkheden. Het oprichten van een fonds om vooruit te betalen is een mogelijkheid.

Het principe van de *vervuiler betaalt* biedt een (via het milieudecreet zelfs juridische) basis om partijen die ecosysteemdiensten belasten (lozen regenwater) hiervoor een vergoeding te vragen. Het is een kwestie van deze kosten zichtbaar te maken.

Er is vandaag veel kennis over de maatschappelijke voordelen van de natuur. En volgens de deelnemers is ook behoorlijk zicht op de financieel-economische betekenis van die voordelen. Een moeilijkheid is evenwel dat ons *economisch systeem* die baten niet incalculeert. De ontvanger van diensten betaalt maar zelden mee aan investeringen door derden of vanuit de publieke middelen. Onze maatschappij heeft hier eigenlijk geen gewoonte. Gesprekken over dit soort verrekeningen doen daarom snel de wenkbrauwen fronsen. Een deelnemer verwijst naar een innovatief programma van de gemeente Rotterdam (Beheren is het nieuwe ontwikkelen) dat probeert buiten bestaande kaders te werken.

In de lijst met mogelijke instrumenten hierboven staan veel voorstellen om burgers en verenigingen te betrekken bij het aanplanten en onderhouden van groen. De deelnemers stellen vast dat zowel in België als Nederland sprake is van vrijwillige inzet als het gaat om groenontwikkeling. Hier ligt dus een kansrijke hefboom. Overheden hebben vooral de opdracht om burgers te helpen hun energie te steken in de beste maatregelen (zoals keuze locatie, type beplanting of klimaatmaatregel).

Jubelpark -
Wetstraat

Maalbeekvallei

Ook het wegnemen van beperkende maatregelen van burgers die iets nuttigs doen op ongebruikte terreinen kan zinvol zijn. Het is ook belangrijk om publieke investeringen te koppelen aan burgerinitiatief. Overheden kunnen zo de kostprijs van investeringen drukken waardoor ruimte ontstaat voor meer investeringen in groenblauw. De provincie Noord-Brabant zoekt bijvoorbeeld actief contact met burgerinitiatieven om het meeste te halen uit het groenontwikkelfonds.

De softwaretool iTree van idverde berekent dat één grote boom in Brussel al gauw een waarde van 20.000 euro representeert. De financiële opbrengst zit evenwel verspreid van lagere ziektekosten tot hogere vastgoedwaarden. Dit maakt het *complex om eerlijk te verdisconteren*. De verspreiding van financiële baten maakt het nodig *opgaven te stapelen* en op zoek te gaan naar synergie. Het is eenvoudiger partijen enthousiast te krijgen voor bijvoorbeeld groene speelplaatsen dan voor alleen groen. De overheid moet veel inzetten op coproductie via gerichte programma's.

De deelnemers wijzen erop dat het voor het draagvlak belangrijk is om financiële bijdragen steeds *lokaal te investeren*. Er moet voeling blijven met afoming en investering. Overheden moeten hierover goed communiceren naar een breed publiek.

Brussel, 18 mei 2022 – PlanDag 2022 & Perspective Brussels

DEELNEMERS

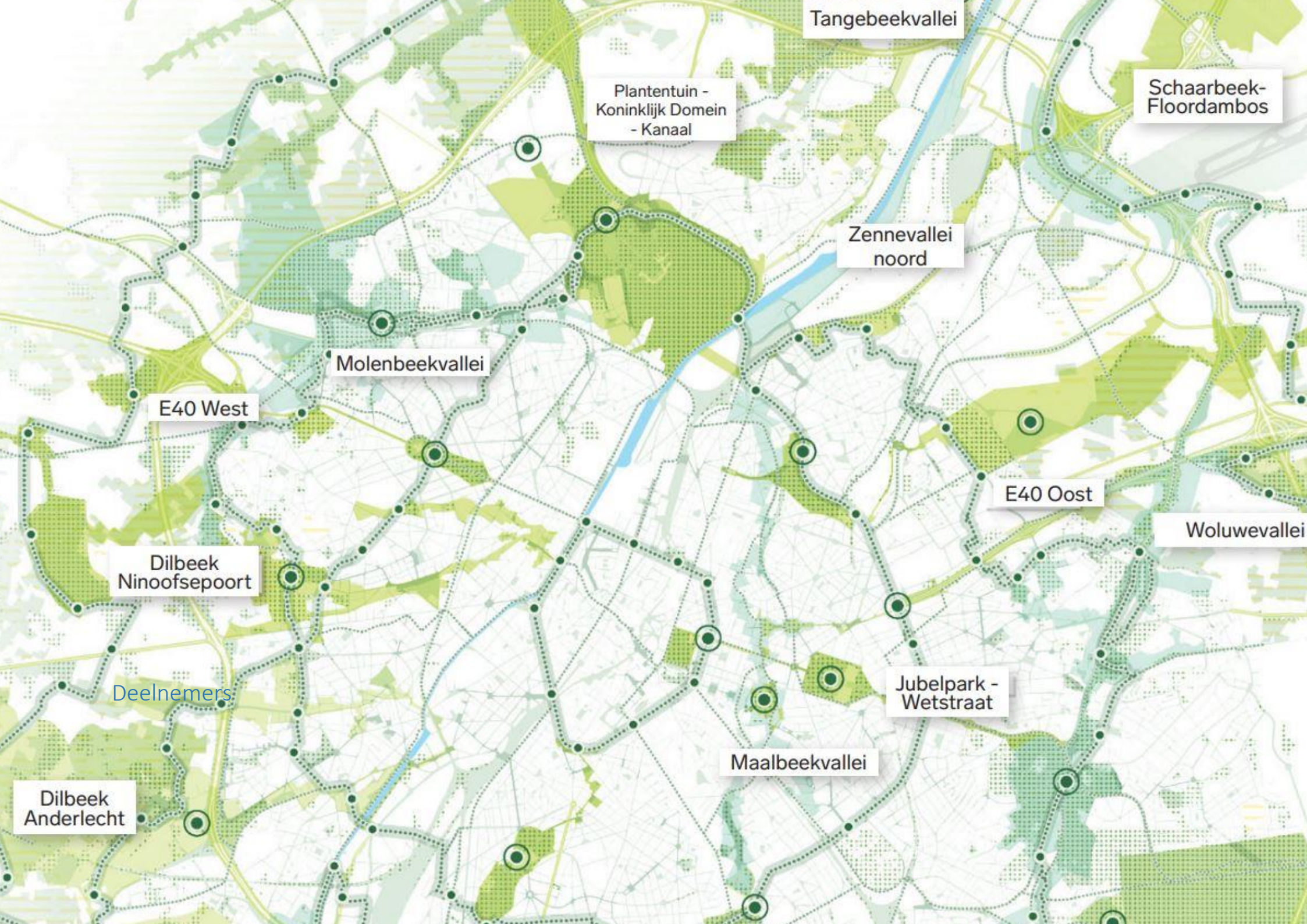
Jens Aerts
Geiske Bouma
Tristan Claus
Marjolijn Claeys
Tom Cooremans
Lieve Custers
Sven De Bruycker
Robin De Smedt
Els Defillett
Valerie Dewaelheyns
David Dhooge
Mendel Giezen
Melika Levelt
Tijs Maasackers
Sarah Moutury
Merten Nefs
An Rekkers
Felix Sevenheck
Gert Stappaerts
Erik van den Eijnden
Rien van de Wall
Martijn van den Bosch
Luc Vander Elst
René van der Lecq
Anne van Kuijk
Elke Vanempen
Giel Vanhoutte
Axel Verachtert
Bart de Zwart

Zennevallei

BUUR Part of Sweco
TNO Strategy and Policy
Katholieke Universiteit Leuven
Voorland
Departement Omgeving
Universiteit Hasselt
Perspective Brussels
Departement Omgeving
Provincie Vlaams-Brabant
Katholieke Universiteit Leuven
TNO Strategy and Policy
Universiteit van Amsterdam
Hogeschool van Amsterdam
TNO Strategy and Policy
Perspective Brussels
Vereniging Deltametropool
Vlaamse Vereniging voor Ruimtelijke Planners
Mitros
Antea Group
Ministerie voor Infrastructuur en Milieu
Vereniging Deltametropool
Mitros
Vlaamse Landmaatschappij
Departement Omgeving
Provincie Noord-Brabant
ILVO
Perspective Brussels
Departement Omgeving
Fontys Hogeschool Groningen

Maalbeekvallei

Tangebeekvallei

Schaarbeek-Floordambos

Plantentuin -
Koninklijk Domein
- Kanaal

Zennevallei
noord

Molenbeekvallei

E40 West

E40 Oost

Woluwevallei

Dilbeek
Ninoofsepoort

Jubelpark -
Wetstraat

Maalbeekvallei

Dilbeek
Anderlecht

Deelnemers